

Temadag på Bornholm

Børns tegn og reaktioner på overgreb

At tale med børn om vold og seksuelle overgreb

Bornholm, 12. maj 2016

Pia Nystrøm og Stinne Grydehøj, konsulenter i SISO, Socialstyrelsen

SOCIALSTYRELSEN – VIDEN TIL GAVN

- Andre/nye tegn og reaktioner lagde i mærke til?
- Hvordan ved børnene, at de ikke skal sige noget omkring volden?
- Hvilke familiedynamikker er i spil?

SOCIALSTYRELSEN – VIDEN TIL GAVN

Tegn og reaktioner på vold

Fysiske tegn	Psyriske tegn	Adfærdsmæssige tegn
<ul style="list-style-type: none"> • Mærker efter slag • Brændmærker • Mærker efter kvælningsforsøg • Knoglebrud • Shaken baby syndrom • Hyppige skadestuebesøg • Psykosomatiske klager • Sovnsvanskeligheder • Tidligere pubertet • Overreaktion på pludselige bevægelser og lyde 	<ul style="list-style-type: none"> • Tristhed • Indadvendthed • Isolation • Utryk tilknytning • Mistillid til voksne • Dissociation • Lav selvtillid • Hjælpelessness, magtesløshed • Depression • Angst • Svært ved at læsne sig fra forældre/lærere sig for hurtigt 	<ul style="list-style-type: none"> • Uddreagerende, aggressiv adfærd • Indadværende, trækker sig fra sociale relationer • Påklædning – skjuler blå mærker • Overtpassethed • "Små voksne" • Koncentrationsvanskeligheder • Indlæringsvanskeligheder • Tab af kompetencer • Hyperaktivitet, hypersensitivitet • Selvdestruktiv adfærd • Selvskadende adfærd • Adfærdændringer

SOCIALSTYRELSEN – VIDEN TIL GAVN

Seksuelle overgreb Tegn og reaktioner - småbørn

Fysiske tegn og symptomer	Psykiske tegn og symptomer	Sociale tegn og symptomer
<ul style="list-style-type: none"> Rødmen, irritation omkring kønsorganer, skede- og endetarmsåbning Smerte, kløe, udslæt omkring kønsorganer, skede- og endetarmsåbning Vaginal blødning, blødning fra kønsorganer og endetarmsåbning Starebetændelse, skedekatar Blod i underbukserne Have svært ved at gå eller sidde Mave- og fordøjelsesvanskeligheder Klager over utilfredshed Stoppe ting/objekter op i skede- og endetarmsåbning Ufrivillig vandladning, encoprese Rever i mundvige, sår i munden Overdreven/hvangspræget masturbation Kønssygdomme, kønsvorter Synkebesvær, ubehag ift. bestemte ledewar Usædvanlig kropslugt (sæd) Følger ikke normal vækstkurve 	<ul style="list-style-type: none"> Humørsvingninger Triethed Angst Uforståelig gråd, "skrigeture" Mærered, bangs for at falde i søvn Udvise ligegyldighed, "robot-lignende" adfærd Ensomhedsfølelse Reagerer ikke på opfordring på kontakt, trækker sig ind i sig selv i en skal Mistillid til voksne Utryk tiknyttning Disociation 	<ul style="list-style-type: none"> Ændring i adfærd Seksualliseret adfærd Usædvanlig interesse i og viden om seksualitet, ud over alders- og udviklingsmæssigt niveau Leg med dukker, hvor seksuelle overgreb illustreres Regredierende adfærd, babysprog Udsdregende, aggressiv adfærd, sparkes, isk, bide Følelse af frustration og vrede Frygt for og modvilje mod bestemte personer eller steder, hvor overgreb har fundet sted Umotiveret gråd Koncentrationsvanskeligheder ift. leg og samvær med andre Tivshed Utkerelse af selvforlydt smerte, banke hovedet ind i ting, trække i hår, skutte i sin krop eller billeder

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Faglige tilgange til tolkning af tegn og reaktioner

- Børn og unges tegn og signaler er ofte flertydige, multifaktorielle, kontekst afhængige (alder, personlighed, adfærd/handling, socialisering, forældre-relation).
- Vigtigt med barneperspektiv. At forstå det som barnet forstår og prøver at give mening/udtrykker.
- De kommunikative aspekter af opsporing (dialog/udveksling). Viden om hvad der får børn/unge til at fortælle. Samtale med børn/unge.
- Tolkningen af tegn/signaler – er en proces (ikke et årsag-virkning forhold, facitliste).

(SISO, Den professionelle tvivl)

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Casearbejde - Hvad sker der hjemme hos Søren

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Case - mandag

- Søren sidder til samling i børnehaven. I dag taler de voksne om respekt for grænser, at vi ikke må slå hinanden – at børn ikke må slå børn og at voksne ikke må slå børn. Søren rækker hånden op og fortæller, at det passer ikke, for hans far siger, at han gerne må slå Søren, hvis Søren ikke sidder pænt ved bordet.

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Gruppedrøftelse

- Hvordan reagerer du på Sørens udsagn?
- Hvad vil du sige til de andre børn, der har hørt Sørens udsagn?
- Hvad vil du sige til Søren?
- Hvad er din opgave?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Case (to uger senere)

- En anden forældre i børnehaven fortæller dig, at Søren har været hjemme på besøg hos deres dreng. Mens de sidder og spiser eftermiddagsmad er drengene lidt urolige og forælderen beder dem om at sidde lidt mere roligt ved bordet, fortæller Søren grædende, at hans far nogen gange slår ham, hvis han ikke sidder ordentlig ved bordet.

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Gruppedrøftelse

- Hvad gør du nu efter at den anden forælder har fortalt dig det?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Underretning uden orientering til forældrene

Når mistanken retter sig mod forældre/stedforældre skal de ikke orienteres, når der sendes en underretning.

- Hvad gør det ved os som fagpersoner, at sende en underretning uden forældrene orienteres?
- Hvordan tackler I de udfordringer, som det afstedkommer?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Case – en tirsdag

- **Søren kommer i børnehaven. Efter samlingen kommer pædagogen hen til ham, og siger at der kommer en fra kommunen som gerne vil snakke med ham.**

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Grupperøftelse

- Hvordan forbereder du Søren på, at der kommer en (fremmed) fra kommunen, der gerne vil snakke med ham?
- Hvilke overvejelser gør I jer i forhold til deltagelse af en medarbejder fra børnehaven ved samtalen?
- Hvad er jeres erfaringer med at deltage i sådan en samtale?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Case – en tirsdag

- **Forældrene har haft en samtale med socialrådgiveren om den underretning forvaltningen har modtaget.**

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Grupperøftelse

- Hvordan bliver I orienteret om, at der er afholdt en samtale med Sørens forældre og at de dermed er orienteret om, at børnehaven har sendt en underretning uden at forældrene blev orienteret herom?
- Er der noget man skal være særligt opmærksom på?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Case - ondsag

- Søren kommer i børnehave om onsdagen. Han ser lidt trist ud, og på et tidspunkt observerer pædagogen at Søren leger 'far, mor og børn'. Søren er faren i legen og faren siger til barnet: 'Du må ikke sige til de voksne i børnehaven, at jeg givet dig en lussing, for så kommer du på børnehjem'.

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Gruppedrøftelse

- Hvordan forholder du dig til den leg der er observeret?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Gruppedrøftelse

Søren fortæller samme dag i børnehaven, at han ikke er blevet slået alligevel, men at det bare var noget han fandt på.

- Hvad tænker du om Søren's udsagn?
- Hvad siger du til Søren?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Grupperøftelse

Da Søren bliver hentet af sin far om eftermiddagen, er faren meget vred og siger, at Søren har fortalt, at der har været en dame fra kommunen for at tale med ham.

- Hvad siger du til Sørens far?
- Hvilke udfordringer er der i forhold til forældresamarbejdet?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Seksuelle overgreb

Hvordan ville jeres overvejelser have været, hvis Søren havde sagt: Min far kan sprøjte mælk ud af tissemanden?

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

At tale med børn om vold og seksuelle overgreb

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Opmærksomhedspunkter for fagpersoner

Overgreb bliver ofte kendt som følge af andre menneskers reaktioner og initiativ. Involvering fra "tredje part" har afgørende betydning for, om overgreb mod et barn bliver kendt eller ej.

Børn har behov for voksne, der tager initiativ til dialog med børn om vold og reagere på børns udsagn eller reaktionsmønstre.

Børn har brug for voksne der ved, at emnet er tabuiseret og indeholder hemmeligheder.

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Prøveballoner

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Formålet med samtalen - set fra barnets perspektiv

- I samtalen søger barnet social bekræftelse på sine oplevelser og opnår i tilgift en gyldiggørelse af sine oplevelser – hvilket hjælper til at der kan skabes mening.
- Samtidig knyttes der relevante følelser på.

Kilde: Øvrreide, 2009

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Metodiske elementer i samtalen

- Rammer og struktur
- Almengørelse
- Opsummering
- Den dialogiske rytme
 - Gentag barnets egne ord
 - Pauser
 - Bevidning
 - Kroppen som fortæller
- Afrunding af samtalen

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Gentagelse af udsagn, spørgende tonefald, delte udsagn

- B: Og så låste han døren til soveværelset

Pause....

- V: Han låste døren til soveværelset og.....?
- B: Han sagde at jeg skulledet var....
- V: Han sagde at....?
- B:at jeg skulle se hans pik....

(©Vrædske, 2008)

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Kroppen som fortæller

- Sig hvad du ser....
..... og se hvad der sker....

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Tvivlen som et fagligt vilkår
 - Pendulering mellem overreaktion og usynliggørelse

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Generelle opmærksomhedspunkter

- Vold er omgærdet af tabuer
- Vold indeholder hemmeligheder (og kender forskellen på gode og dårlige hemmeligheder)
- At man som fagperson ofte vil være i tvivl – at tvivlen er et vilkår som man skal håndtere fagligt.
- At børn har behov for voksne, der tager initiativ og reagerer på børns udsagn/reaktionsmønstre.
- At børn sender prøveballoner op. De tester, om vi kan holde til at høre, hvad de tumler med.
- Det er vigtigt at man holder sine erfaringer og viden i spil hele tiden og med hinanden, og er opsøgende på viden, nye metoder osv
- Børns tegn og reaktioner er flertydige og ofte komplekse – og at voksne må forsøge at tage et barneperspektiv.
- At det ikke giver mening at tænke i facilitister/tjeklister, men i stedet i en liste med OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER.

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

**Seksuelle overgreb
Tegn og reaktioner – teenagere**

Fysiske tegn og symptomer	Psykiske tegn og symptomer	Sociale tegn og symptomer
<ul style="list-style-type: none"> • Teenagere vil udvise de samme tegn og symptomer som småbørn og mellemstore børn. Herudover: • Pådragelse af seksuelt overførte sygdomme • Tidlig seksuel aktivitet • Tidlig graviditet og abort • Prostitutionslignende adfærd • Forsøg på at tilbageholde fysisk udvikling • Udvikling af specielt kropssprog, kropsholdning 	<ul style="list-style-type: none"> • Teenagere vil udvise de samme psykiske tegn og symptomer som småbørn og mellemstore børn. Herudover: • Depression • Mistillid til andre • Manglende identitetsfølelse (mangel på sammenhæng i livshistorie) • Forvirret omkring kønsidentitet • Forøget skyld- og skamfølelse • Selvmordstanker, forsøg på at "dulme" smerten 	<ul style="list-style-type: none"> • Teenagere vil udvise de samme tegn og symptomer som småbørn og mellemstore børn. Herudover: • Mistillid til andre • Selvskadende adfærd, cutting, selvmordstanker og forsøg • Alkohol og stofmisbrug • Spiseforstyrrelser • Depression • Udvide pseudo-modenhed • Hemmelighedsfulde, skamfulde • Konflikter med forældre

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN

Faglige tilgange til tolkning af tegn og reaktioner

- Børn og unges tegn og signaler er ofte flertydige, multifaktorielle, kontekst afhængige (alder, personlighed, adfærd/handling, socialisering, forældre-relation).
- Vigtigt med barneperspektiv. At forstå det som barnet forstår og prøver at give mening/udtrykker.
- De kommunikative aspekter af opsporing (dialog/udveksling). Viden om hvad der får børn/unge til at fortælle. Samtale med børn/unge.
- Tolkningen af tegn/signaler – er en proces (ikke et årsag-virkning forhold, facitliste).

(SISO, Den professionelle nr/v)

SOCIALSTYRELSEN - VIDEN TIL GAVN
